

dr. Navracsics Tibor miniszter úr részére
Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium

Tisztelt Miniszter Úr!

Megdöbbenve értesültünk arról, hogy két kormánypárti képviselő – kivételes és sürgős tárgyalást indítványozva – benyújtotta a közérdekű adatok nyilvánosságához való jog jelentős korlátozásával fenyegető, T/10904. számú törvényjavaslatot. Engedje meg, hogy a javaslatban foglaltakkal kapcsolatos mély aggodalmunkat – mint az információszabadság iránt elkötelezett civil szervezetek vezetői – ezúton osszuk meg Önnel.

1. Semmilyen értelmes magyarázatot nem találunk arra, hogy a törvényjavaslatot miért kivételes és sürgős eljárásban tárgyalja a parlament. Mindez ugyanis azzal jár, hogy egy vasárnap benyújtott, zártan előkészített törvényjavaslatról már két nappal később úgy szavaz az Országgyűlés, hogy annak semmilyen társadalmi vagy szakmai egyeztetése nem történt meg, sőt, a javaslat parlamenti megvitatása is lényegében formalitás marad.

Mindez – különös tekintettel arra, hogy a rohamtempójú jogalkotásnak semmilyen ésszerű indokát nem adták az előterjesztők – súlyosan sérti az Országgyűlés mint törvényalkotó azon alkotmányos rendeltetését, hogy kiterjedt vitát követően megalapozottan hozhasson döntést. Meggyőződésünk, hogy ha a kivételes és sürgős tárgyalást alkotmányos indok nélkül alkalmazza a parlament, az hiába felel meg a határozati házszabály rendelkezéseinek, attól még a törvényalkotás eljárása sérti az Alaptörvény 1. cikk (2) bekezdés b) pontját, mivel ez a rendelkezés nem pusztán hatásköri szabály, hanem magában foglalja a törvényalkotási eljárás rendeltetését: a nyilvános, kellő időben történő és körültekintő vitát is.

2. Elfogadhatatlannak tartjuk a törvényjavaslat 1. §-át, amely bármilyen, külön törvényben szabályozott tájékoztatási eljárás esetén kivonja az adatigénylést az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban. Infotv.) garanciális rendelkezéseinek, így különösen a bírósághoz fordulás lehetőségének hatálya alól. Márpedig egy jog semmit nem ér, ha nem társul hozzá az érvényesülését kikényszerítő, független bírósági jogorvoslat.

Az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdésében elismert, a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog, valamint a XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert, a jogorvoslathoz való jog érvényesüléséhez elengedhetetlenül szükséges, hogy az adatigénylés megtagadása esetén az érintett bíróságtól hatékony jogorvoslatot nyerhessen. A törvényjavaslat 1. §-a éppen ezért az Alaptörvénnyel ellentétes módon engedi meg, hogy egy közérdekűadat-igénylést minden további jogorvoslat nélkül az adatkezelő ne teljesítsen vagy egyszerűen figyelmen kívül hagyjon.

3. A törvényjavaslat 3. §-a a közpénzt felhasználó szervezetek esetében ugyancsak korlátozni látszik a hatékony jogorvoslat lehetőségét.

Az Infotv. soron kívüli bírósági eljárást ír elő a nem teljesített adatigénylések esetén, amelynek során fordított bizonyítás érvényesül: az adatot titokban tartónak kell bizonyítania, hogy ez a magatartása jogszerű volt. Az Infotv. 27. §-ának tervezett új (3b) bekezdése ugyanakkor pusztán a törvényességi felügyelet gyakorlására jogosult szerv eljárásának megindítására ad lehetőséget az adatigénylés megtagadása esetén, minden további eljárási garancia nélkül. Fennáll a veszélye annak, hogy ez a rendelkezés az Infotv.-be illesztve lex specialisnak minősülne az Infotv. hatálya alá tartozó, de közpénzt felhasználó jogalanyok vonatkozásában a bírósági jogérvényesítést biztosító 31. §-hoz képest.

A közpénzt felhasználó jogalanyok egy jelentős része felett eleve nem érvényesül törvényességi felügyelet, így az ő esetükben semmilyen jogorvoslat nem állna rendelkezésre az adatigénylés megtagadásával szemben. Még azon esetekben is, ahol értelmezhető ez a jogi fogalom, az aligha tekinthető hatékony jogorvoslatnak, hiszen a törvényességi felügyeletet gyakorló szervek (pl. cégbíróságok) nyilvánvalóan nincsenek felkészülve az információs szabadsági ügyek kezelésére.

Mindezekén túl is, a törvényjavaslat semmilyen alkotmányos indokát nem adja annak, hogy a jogvédelem eddigi, bevált szintjéről miért kellene visszalépni ezekben az esetekben – holott ilyen alkotmányos indok nélkül a tervezett jogkorlátozás eleve sérti az Alaptörvény VI. cikk (2) bekezdését.

4. A legkomolyabb aggályaink a törvényjavaslat 4. §-ával kapcsolatban merültek fel. Egyrészt a javasolt rendelkezés nem ad konkrét fogódzót abban, hogy milyen mélységű adatigénylést nem kell a tervezetben szereplő mondvacsinált okra hivatkozva teljesítenie az adatkezelőnek, ami viszont önkényes jogalkalmazáshoz, ezzel pedig a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog alaptörvény-ellenes korlátozására vezet.

Másrészt önmagában is elfogadhatatlannak tartjuk, hogy – az Állami Számvevőszék és a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal hatáskörei mögé bújva – az adatkezelők kényelmére tekintettel szenvedjen el bármilyen korlátozást az információs szabadsághoz való jog.

A közérdekű adatok megismerése és terjesztése nem az állami szervek privilégiuma: ahhoz minden polgárnak Alaptörvényben biztosított joga van. Egy jól működő demokráciában a polgárok bármikor ellenőrizhetik a közpénzek elköltését vagy az állami szervek működését, így nem tarthatja őket kiskorúságban az állam azzal, hogy csak az ÁSZ vagy a KEHI által előzetesen „megtisztított” információkhoz juthatnak hozzá.

5. Egyenesen elképesztőnek tartjuk, hogy a törvényjavaslat az információs szabadsághoz való jogot érdemben korlátozni kívánó szabályait a folyamatban levő ügyekben is alkalmazni rendeli. Találgatni sem szeretnénk, hogy melyik állami szervnek lett elege abból, hogy a polgárok vagy civil szervezetek ellenőrizni kívánják a tevékenységüket. Minden jogállami mércével ellentétes ugyanakkor, hogy folyamatban levő egyedi adatigénylések vagy bírósági eljárások folytatását kívánja meggátolni az Országgyűlés egy ilyen átmeneti rendelkezés megalkotásával.

Tisztelt Miniszter Úr!

A választók azért ruházták fel választott képviselőiket a közhatalom gyakorlásának jogával, hogy azzal a közösség érdekében átláthatóan és elszámoltathatóan éljenek. Nem vitatjuk, hogy sokszor kényelmetlenséget okoz az adatigénylők által kért közérdekű adatok kiadása vagy akár azok nyilvánosságra kerülése. Az alkotmányos demokráciának ugyanakkor épp ez a lényege: a hatalom gyakorlóinak sok kellemetlenséget el kell viselniük azért, hogy a bizalmukat beléjük helyező közösség meggyőződhesen arról: tisztességesen és jogszerűen sáfárkodnak a rájuk bízott hatalommal. Az Országgyűlés előtt fekvő törvényjavaslat éppen azért ébreszt kétségeket bennünk, mert a közre tartozó információk jogszerűtlen eltitkolása előtt nyit utat.

Álláspontunk szerint ez a törvénymódosítás szembe megy a kormány által az Open Government Partnershiphez való csatlakozás során tett vállalásaival, valamint a nyílt kormányzás elveivel, ezért amennyiben a Kormány támogatja a törvényjavaslat elfogadását, komolyan fontolóra vesszük: van-e még értelme annak, hogy a továbbiakban részt vegyünk a kormányzat korrupcióellenes munkacsoportjában, annak működés ugyanis teljesen hiteltelenné válik.

Arra kérjük ezért Önt, hogy a Kormány nevében ne támogassa a T/10904. számú törvényjavaslat elfogadását.

Budapest, 2013. április 30.

Tisztelettel,

Alexa Noémi
Tranparency International Magyarország

Bodoky Tamás
atlatszo.hu

Hídvégi Fanny
Társaság a Szabadságjogokért

Léderer Sándor
K-Monitor